

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.3 ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.4 ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
 - 1.5 แนวทางในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.6 การประเมินและรับรองคุณภาพ
 - 1.7 ลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพภายใน
 - 1.8 ประโยชน์ที่ได้จากการประกันคุณภาพการศึกษา
2. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ
3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.2 ความหมายของการบริหารการศึกษา
 - 3.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน
 - 3.5 บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่ง ที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจได้ว่า โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพส่งผลต่อนักเรียนของตนจะมีคุณภาพต่อไป

“คุณภาพของคน” เป็นปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ และ “การศึกษา” เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดให้มี “ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา” เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยที่ “ครู” เป็นปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพ สามารถวิเคราะห์ระบบและกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษาได้ สามารถกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาได้ และสามารถดำเนินการให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของครูในระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก พร้อมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (แก้วเวียง นานาพล และคณะ . 2551 : 56)

ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพื่อให้เป็นไปตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา คือ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 34)

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อระบบการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่งจึงเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูและผู้บริหารต้องกระทำร่วมกัน จึงมีผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 ก : 7) ได้ให้ความหมายว่า ประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้บริหารทางการศึกษา ทั้งผู้บริหาร ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครองและผู้บริหารทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 1) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) หมายถึง การสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน (เจ้าของเงินภาษี) ว่าทุกคนในสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อผลิตที่มีคุณภาพ

รุ่ง แก้วแดง (2545 : 9) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนทำได้ไม่ยาก และเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนจำเป็นต้องทำความเข้าใจ มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นการประเมินเอกสาร ประเมินสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยมิได้เน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ที่แท้จริงของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 69) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การมีระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพตามดัชนีบ่งชี้ที่กำหนดเพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้มั่นใจว่าสถาบันนั้น ๆ สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล (2552 : 1) การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริหารทางการศึกษา ว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (2554 : 1) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึงกิจกรรม หรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อประกันว่า คุณภาพของการศึกษาได้รับการรักษาไว้ และส่งเสริมเพิ่มพูน

จากความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังกล่าว สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน การบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นคนดี คนเก่ง และมี

ความสุข ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดสร้าง
ความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และ
ผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ชุมชน และสังคมโดยรวม

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับ
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก
โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว คือคุณภาพของคน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้อง
เป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่มี
รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้
ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักฟังตนเองและสามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข

จากที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาว่าจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนา
ปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ จริยธรรม คุณธรรม

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย
โดยจะต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดกลไกในการตรวจสอบและกระตุ้นให้
หน่วยงานทางการศึกษามีการควบคุมคุณภาพการศึกษอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้อง
จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน
เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
2545 : 53) ให้มีการเสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งที่จัดทำอย่างน้อย
หนึ่งครั้งในทุก 5 ปี ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ. 2545 : 54) ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่
กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ
การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่
กำหนด

สมทรง สวัสดิ์ (2553 : 20) ได้กล่าวในวารสารวิชาการ ถึงการประกันคุณภาพการศึกษาว่า
การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง สถานศึกษาเป็นองค์กรแรกที่ต้องดำเนินการพัฒนา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียนส่วนใหญ่ การพัฒนาตนเองของสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการกระทำที่เป็นระบบและมีกระบวนการที่ถูกต้องตามขั้นตอน หากดำเนินการตามขั้นตอนแล้วจะทำให้การประกันคุณภาพการศึกษานั้นได้ประสิทธิภาพและมีคุณภาพต่อไป

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4)

สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ คือ (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2554 : 8)

1.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้นุเคราะห์เสียหน้า โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1.2 การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1.1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนใน สถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึก ในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

1.3 การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษา มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2. กระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ มี 3 ขั้นตอน คือ (สำนักทดสอบทางการศึกษา . 2554 : 8)

2.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานของ สถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2.3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดย สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาฯ และระดับกระทรวง

3. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ ครอบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

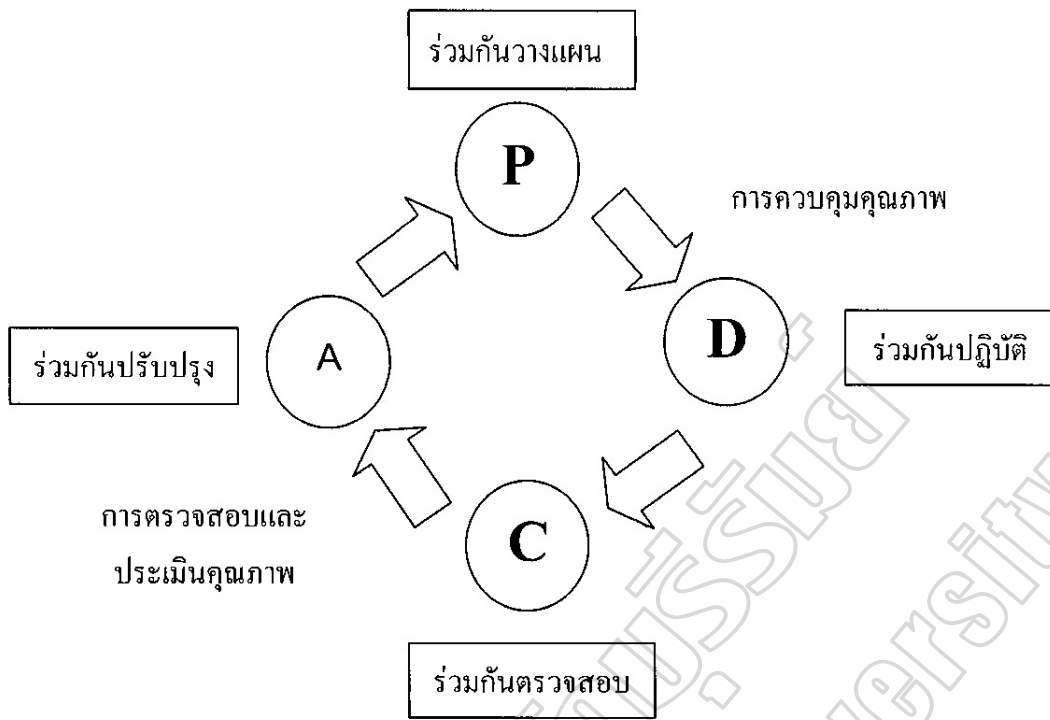
3.1 การร่วมกันวางแผน (Planning)

3.2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

3.3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

3.4 การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพ และแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ดังภาพประกอบ 2.1 ดังนี้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา . 2554 : 10)

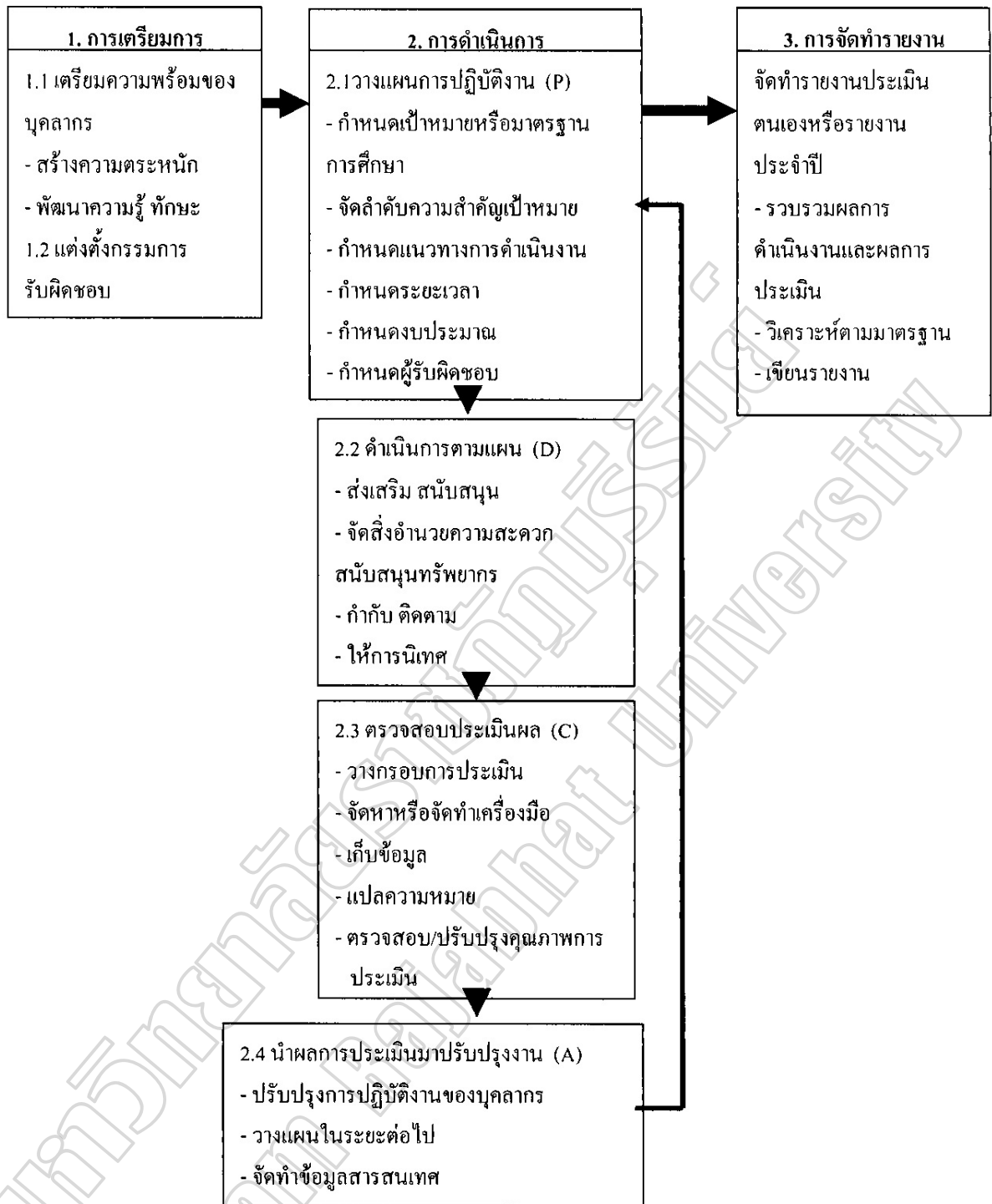

ภาพประกอบ 2.1 ความสัมพันธ์ของแนวคิดของการประเมินคุณภาพและการบริหารแบบครบวงจร

จากภาพประกอบ 2.1 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว มีแนวทางและขั้นตอน ดังภาพประกอบ 2.2 (สำนักทดสอบทางการศึกษา . 2554 : 16)

ภาพประกอบ 2.2 ขั้นตอนกระบวนการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา

จากภาพประกอบ 2.2 ขั้นตอนกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมการ การดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการเรียนการสอน สถานศึกษาควรมีการเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการเตรียมการด้านปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษา ที่จะส่งให้การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร บุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างใจแก่บุคลากรทุกระดับให้มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานตามปกติ เป็นงานที่ต้องทำอยู่แล้วไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเพิ่มภาระ และบุคลากรในสถานศึกษายังไม่คุ้นกับการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นคุณภาพและตรวจสอบ อาจเกิดการต่อต้านการสร้างความตระหนักและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจให้กับบุคลากรจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องกระทำในอันดับแรกในการเริ่มต้นการประกันคุณภาพภายในอาจดำเนินการคือ การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ถ้าบุคลากรยังมีความเข้าใจแตกต่างกัน ไปคนละทิศละทางและมีทัศนคติที่ไม่ดี การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนก็จะทำให้สำเร็จได้ยาก สถานศึกษากำหนดบุคลากรแกนนำ โดยการคัดเลือกบุคลากรที่มีความพร้อมทางด้านความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ จัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน ในช่วงแรกให้วิทยากรของสถานศึกษาเองเพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของครูที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และศักยภาพของสถานศึกษาที่สามารถพึ่งตนเองส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมจากวิทยากรมืออาชีพ เพื่อให้มีโอกาสได้ทราบความก้าวหน้าของกระบวนการประกันคุณภาพภายใน และเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถทักษะ ประสบการณ์ในการประเมินตนเองสามารถดำเนินการประกันคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการตามกิจกรรมที่จะดำเนินการ ช่วงแรกเน้นเนื้อหาโดยรวมของระบบประกันคุณภาพภายใน กระบวนการบริหารคุณภาพ การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ช่วงต่อมาเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบ วางแผนการประเมินการ สร้างเครื่องมือการประเมิน การเขียนรายงานผล การประเมินตนเอง (Assessment Report)

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนจะต้องเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในเรื่องการวัดผล และประเมินผลมีเจตคติที่ดีมีแรงจูงใจในการประกันคุณภาพภายในคณะกรรมการได้พิจารณาจากโครงสร้างการบริหารฝ่ายงานที่รับผิดชอบงานใด คณะกรรมการที่รับผิดชอบ การพัฒนาและ

ประเมินคุณภาพที่เกี่ยวข้องฝ่ายนั้น โดยมีบุคลากรที่มีความสามารถร่วมเป็นกรรมการคณะกรรมการทุกคนต้องร่วมกันเป็นทีมงานมีความเข้าใจเป็นทิศทางเดียวกัน มีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพภายใน คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย

1.2.1 คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา มีหน้าที่กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติงานประจำ กำหนดคณะทำงานโดยการกระจายความรับผิดชอบให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กำกับติดตามและรายงานความก้าวหน้าของการทำงานอย่างต่อเนื่อง

1.2.2 คณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน มีหน้าที่วิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพภายใน ประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR)

1.2.3 คณะกรรมการติดตามและนิเทศการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมีหน้าที่ติดตามและนิเทศการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในทุก ๆ ด้าน ให้คำชี้แจงแนะนำประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่จะส่งผลให้ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสำเร็จตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ

2. ขั้นตอนงาน การบริหารงานการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ให้สถานศึกษابรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงการประกันคุณภาพภายในซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การวางแผนปฏิบัติ (Plan) การวางแผนเป็นกระบวนการพิจารณาล่วงหน้าว่าการประเมินผลภายในครั้งนี้จะประเมินอย่างไร ให้ใครทำ ประเมินอะไร ทำไม่จึงต้องประเมิน ทำที่ไหนและทำเมื่อใด การวางแผนเป็นการกำหนดทิศทางหรือกำหนดกรอบการทำงานคล้าย ๆ กับการสร้างบ้านจะต้องวางแผนการจัดทำพิมพ์เขียวแบบบ้าน การวางแผนการประเมินผลภายในก็คล้ายกับพิมพ์เขียวของการประเมิน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าทำไมต้องประเมิน ประเมินอะไร ใช้เกณฑ์ หรือมาตรฐานจะประเมินอย่างไร จะให้ใครเป็นผู้ประเมิน ต้องการข้อมูลอะไรบ้าง จะใช้ข้อมูลให้มีความหมายอย่างไร จะรายงานผลอย่างไร ผลออกมาแล้วจะนำเสนอใครจะนำผลการประเมินไปใช้อย่างไร รวมทั้งการวางแผนการประเมินผลภายใน จะสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ประเมินเพื่อใช้เป็นแผนแม่บท ซึ่งจะทำให้ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานสามารถ เข้าใจตรงกันและสามารถปฏิบัติงานประเมินผลภายในได้อย่างถูกต้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย จัดทำปฏิทิน การปฏิบัติงาน จัดทำแบบรายงานความก้าวหน้าการปฏิบัติงาน ประชุมทบทวน

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมาย และคุณภาพที่สถานศึกษา ต้องการให้เกิดขึ้น

2.2 การดำเนินตามแผน (Do) เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ปฏิบัติงานตามปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ โดยระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งเสริมและสนับสนุนคณะทำงาน โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรที่ส่งเสริมให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล สาขาวิชา สาขาวิชา และฝ่ายต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานตามแผนโดยตลอด โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย ดำเนินงานรายละเอียดที่กำหนดในปฏิทิน กำหนดกรอบการประเมิน สร้างเครื่องมือในการประเมิน การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3 การตรวจสอบการประเมินผลจากการดำเนินงานตามแผน (Check) การตรวจสอบเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะการตรวจสอบ การประเมินผล จะส่งผลให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะส่งผลให้เห็นถึงการดำเนินการที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง เมื่อพบปัญหาควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ กรณีการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้แต่เดิมแล้ว จะลงมือปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขไปเรื่อย ๆ ทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะส่งผลให้การศึกษาที่มีคุณภาพดีขึ้นจนกระทั่งได้มาตรฐานตามที่ต้องการ ตรวจสอบการประเมินผลภายในจะทำให้สถานศึกษารู้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง เพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนา เป็นการเปิดเผยจุดอ่อน จุดแข็งของสถานศึกษาให้ทราบทั่วกันเปิดเผยข้อมูลให้โปร่งใส เรื่องใดที่ยังเป็นจุดอ่อนก็จัดทำ โครงการหรือกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนนั้นให้ดีขึ้น เรื่องใดที่เป็นจุดแข็งก็เสริมสร้างและพัฒนาขึ้น ไปอีกจะทำให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพสู่ความเป็นเลิศต่อไป

2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน หลังจากทีคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ด้านต่าง ๆ ทำการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แปลผลในภาพรวมทั้งหมดแล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง สถานประกอบการ ผู้บริหาร ซึ่งผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร และใช้ในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีต่อไป รวมทั้งจัดทำให้เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ คือ

2.4.1 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร ระหว่างการดำเนินงาน มีการตรวจสอบและประเมินผลผู้บริหารและบุคลากร สามารถนำผลการประเมินไปใช้

ในการปรับปรุงงาน พัฒนางาน แผนการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนและ เป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4.2 การวางแผนในปีการศึกษาต่อไป เมื่อได้รับผลการประเมินตัวบ่งชี้ บางข้อผ่านเกณฑ์ ควรมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงสถานศึกษาควหาสาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไข โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุง การจัดทำแผนในปีการศึกษาต่อไป วิธีการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงได้โดยเปรียบเทียบ ผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลต่างที่เกิดขึ้นจะสะท้อนที่ต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุงได้ เมื่อทราบจุดที่ต้องพัฒนาปรับปรุงแล้ว หลังจากนั้นจึงระดมความคิดจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องช่วยกันวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไข ลำดับความสำคัญของปัญหาว่าสาเหตุใดบ้าง ที่มีความจำเป็นต้องพัฒนา ก่อนหลัง โดยจัดทำโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมจุดเด่นและปรับปรุง จุดที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายลงในแผนปฏิบัติการประจำปีของปีการศึกษาต่อไป

2.4.3 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษานำผลที่ได้จากการประเมิน พัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวกเร็วและเป็นปัจจุบัน ข้อมูลสารสนเทศที่ได้ จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงานประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเมื่อหน่วยงาน ภายนอกที่จะเข้ามาประเมินสถานศึกษาก็พร้อมที่จะนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศที่ผู้ประเมิน ต้องการ ได้สะดวกขึ้น

การดำเนินงานประเมินผลของสถานศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเพียงแค่ทำการประเมินเอง เพียงครั้งเดียวแล้วหยุดเลย แต่ต้องทำตลอด ผลการประเมินที่จัดทำเสร็จแล้วถือเป็นข้อมูลที่แสดงถึง สภาพการดำเนินงานในขณะนั้น สถานศึกษาต้องมีการตรวจสอบใหม่ว่าการดำเนินงานในช่วง ต่อไป สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาหรือไม่ การพัฒนาปรับปรุง ตนเอง จึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด

3. ชั้นการรายงาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 6 มาตรา 48 ได้ระบุถึงการกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้หน่วยงาน ต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน และให้ถือว่าการประกัน คุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมิ การจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดเผยต่อสาธารณชน ประกอบด้วย

การเขียนรายงานประจำปี เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก จะเห็นได้ว่าภายหลังจากที่สถานศึกษาได้ ดำเนินการประกันคุณภาพภายในจะต้องดำเนินการ คือ

1. การเตรียมการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในด้านตระหนักรู้และความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลภายใน

2. การดำเนินการ ได้แก่ การวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินการ การตรวจสอบประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานและการเขียนรายงานประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) เพื่อนำเสนอต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

การเขียนรายงานประเมินตนเอง เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงานและผลการประเมินภายในสถานศึกษานำเสนอและเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ตั้งแต่บุคลากรภายในสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลในรายงานประเมินตนเอง มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ

1. เสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ที่มีลักษณะต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งข้อมูลที่ได้รับทราบ จึงมีลักษณะเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานเมื่อทราบข้อบกพร่องแล้วได้มีการดำเนินการอย่างไร การดำเนินการปรับปรุงแก้ไขมีประสิทธิภาพหรือไม่ ต้องปรับปรุงเรื่องใดเพิ่มเติมบ้าง

2. การรับรองการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาจำเป็นต้องมีเอกสารที่แสดงถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบ การรายงานประเมินตนเองจึงเป็นเอกสารสำคัญที่จะสะท้อนภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อใช้ในการพิจารณาคุณภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานที่จะเป็น (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2554 : 25 - 28)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการดำเนินการ และขั้นการรายงาน ซึ่งแต่ละขั้นตอนนั้นจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการที่ชัดเจน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามขั้นตอนทุกขั้นตอนจะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด

แนวทางการประเมินคุณภาพภายใน

การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดสำหรับใช้เป็นทิศทางการบริหารจัดการศึกษาในความรับผิดชอบของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 16-17)

1. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพของสถานศึกษาที่พึงประสงค์ เป็นการส่งเสริม กำกับดูแล ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีเครื่องมือการประเมินตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพ นำผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปใช้และพัฒนา สำหรับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่อยู่ในระดับปรับปรุง จะต้องนำมาแก้ไขปรับปรุงตามระยะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้ปฏิบัติได้กำหนดไว้

3. การรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาสรุปผลการประเมินและเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำไปวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า แนวทางในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและสถานศึกษานั้นจะต้องรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา

การประเมินและรับรองคุณภาพ

การเตรียมการเพื่อรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 17-18)

1. ผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมหลักฐานการปฏิบัติงาน และข้อมูลต่าง ๆ ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายงานการประเมินตนเองไว้ล่วงหน้าให้พร้อม เพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ที่เป็นผู้แทนสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ตามกำหนดระยะเวลาที่องค์กรภายนอกจะมาประเมินคุณภาพของสถานศึกษา

2. รับการประเมินจากองค์กรภายนอก โดยองค์กรภายนอก จะทำการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 15 มาตรฐาน ซึ่งเมื่อองค์กรภายนอกจัดส่งรายงานข้อเท็จจริงดังกล่าวให้กับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3. ถ้าสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา พิจารณารายงานข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า สถานศึกษามีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบถ้วนทั้ง 15 มาตรฐาน ก็จะให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งหมายความว่า สถานศึกษาได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาแล้ว ซึ่งการรับรองดังกล่าวจะมีอายุ 5 ปี คือ เมื่อครบ 5 ปี สถานศึกษาจะต้องถูกประเมินคุณภาพใหม่ทั้งหมด 15 มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ระหว่างที่สถานศึกษาได้รับใบรับรองคุณภาพการศึกษา องค์กรภายนอกจะมาทำการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา

4. ถ้าสถานศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน ตามระยะเวลาที่คณะกรรมการประเมินกำหนดแล้วขอรับการประเมินใหม่ แต่ถ้าถึงระยะเวลาที่กำหนดแล้วสถานศึกษายังไม่มีการพัฒนาอย่างไม่ถึงเกณฑ์ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต้องรายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามมาตรา 51 ของหมวด 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

นอกจากนี้ พรชัย ภาพันท์ (2552 : 9) ได้กล่าว เกี่ยวกับการประเมินภายในสถานศึกษา การประเมินภายใน (Internal Evaluation) เป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการประเมินภายในนี้ถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของตนเอง (Self Evaluation) สถานศึกษา ควรกำหนดให้การประเมินภายใน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษาและถ้าโรงเรียนจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานแล้ว ดังนั้น ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนควรดำเนินการประเมิน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ประเมินการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมีการดำเนินงานมีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และผลการปฏิบัติงานของ โรงเรียน ตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อนำผลการประเมินมาจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียน และนำมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน
3. เพื่อรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน
4. เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก เพื่อนำไปสู่การรับรอง คุณภาพการศึกษา

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาสามารถสรุปภาพรวม ได้ว่าเพื่อเป็นแนวทางการตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดี

1. มีทักษะในการพูด การเขียน ที่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. มีความรู้เรื่องกระบวนการตรวจสอบ และการประเมินภายในเป็นอย่างดี
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่จะทำการตรวจประเมินพอสมควร (ที่เหนืออาจจะ ศึกษาเพิ่มเติมอีก ก่อนทำการตรวจประเมิน)

5. มีความเป็นกันเอง และบุคลิกที่เป็นผู้ใหญ่พอสมควร
6. มีหลักการแน่นอน ไม่เอนเอียงไปตามคำพูดของผู้รับการตรวจประเมิน
7. สามารถวิเคราะห์เรื่อง/เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
8. เข้าใจสถานการณ์ กฎ และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียน
9. ควรผ่านการฝึกอบรมวิธีการตรวจประเมินภายในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

การตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา หรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. การให้การสนับสนุนของฝ่ายบริหารของสถานศึกษา ระหว่างที่ทำการตรวจประเมิน
2. ความพร้อมของบุคลากร และหลักฐานต่าง ๆ เพื่อรับการตรวจ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจประเมิน
3. ความชัดเจนของอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ รวมทั้งความเป็นอิสระของคณะ ผู้ตรวจประเมิน

4. ความร่วมมือของผู้รับการตรวจประเมิน
 5. ความถูกต้อง ชัดเจนของการรายงานผลการตรวจประเมิน ซึ่งต้องรายงานผลการตรวจประเมินให้ผู้บริหาร และผู้รับการตรวจประเมินทราบ
 6. การดูแลของฝ่ายบริหาร เพื่อให้มีการแก้ไขข้อบกพร่อง หรือสิ่งที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่พบระหว่างการตรวจประเมิน
 7. มีวิธีการตรวจสอบการแก้ไขข้อบกพร่องที่เหมาะสม
- ลักษณะการตรวจประเมินที่ดี
1. ผู้ทำหน้าที่ตรวจประเมิน มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการตรวจประเมินที่ชัดเจนและดำเนินการตรวจประเมินอย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน
 2. มีการวางแผน และเตรียมตัวที่ดี โดยต้องทำให้ผู้รับการตรวจประเมินมีความสบายใจไม่รู้สึกเครียด วิตกกังวล และกังวล
 3. ต้องมีการแจ้งกำหนดการตรวจประเมินไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์ และก่อนเข้าไปตรวจประเมิน ต้องแจ้งซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
 4. ผู้ตรวจประเมิน ต้องมีความเป็นกลาง และเป็นอิสระจากงานที่จะไปตรวจ (ไม่เป็นผู้ที่ทำงานในฝ่ายที่รับการตรวจ) มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการตรวจ มีการแจ้งข้อบกพร่องที่ชัดเจน และรับฟังคำอธิบายของผู้รับการตรวจทุกอย่าง อย่างเต็มที่ (แต่อย่าเชื่อ จนกว่าจะมีหลักฐานมาให้ดู)
 5. ผู้ตรวจประเมินต้องมีไหวพริบดี ควบคุมอารมณ์ได้ดี วางตัวเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะตรวจอย่างชัดเจน
- มารยาทของผู้ตรวจประเมิน
1. ปฏิบัติหน้าที่ตรวจประเมินอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่มีลัทธิอคติ และไม่มีลำเอียง
 2. ให้มีการสื่อสาร 2 ทาง ให้เกิดแก่ผู้รับการตรวจประเมิน ไม่ทำพฤติกรรมสอบสวนคดี
 3. สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ให้ผู้รับการตรวจประเมินสบายใจ และไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกจับผิด
 4. เชื่อในคำอธิบายของผู้รับการตรวจประเมิน แต่ต้องพิสูจน์ด้วยหลักฐาน
 5. พิจารณาบรรยากาศการทำงานของผู้รับการตรวจประเมินให้รอบคอบ ก่อนทำการตรวจประเมิน และไม่ใช้คำถามที่ทำให้เกิดความแตกแยก
 6. ไม่คุกคาม ไม่หัวเราะเยาะ และไม่พูดคำใส่ร้ายผู้รับการตรวจประเมิน
 7. ตรงต่อเวลานัดหมาย และรักษาคำพูด

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษามีแนวทางในการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553 : 20)

ดำเนินการประเมิน 2 วิธี ได้แก่

1. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการนำผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนเป็นปกติ มาสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

2. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือวัดสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน แล้วสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

วิธีที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการนำผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนเป็นปกติ มาสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาวิธีนี้ โรงเรียนไม่ต้องสร้างเครื่องมือวัด แต่ครูทุกคนในโรงเรียนต้องช่วยกันเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานที่โรงเรียนมอบหมายเป็นปกติ ให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้แล้วมาสรุปรวมกันเป็นหมวดวิชา/งาน/ฝ่าย โดยให้สรุปจากความถี่มากที่สุด สำหรับข้อมูลตัวบ่งชี้เดียวกันแต่ได้มาจากหลายวิชา/หลายงาน แล้วสรุปเขียนรายงาน กระบวนการดำเนินงาน อาจจะมีลักษณะ ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งอาจจะประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มการบริหาร หัวหน้างาน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่มการบริหาร/กลุ่มสาระการเรียนรู้/งาน ตามตัวบ่งชี้ รายงานข้อบกพร่องที่ไม่เป็นไปตามระดับคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ ให้ผู้บริหารทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป แล้วสรุปเขียนเป็นรายงานการประเมินตนเอง

2. แต่ละกลุ่มการบริหาร / กลุ่มสาระการเรียนรู้ / งาน วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานหรือผลการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. แต่ละกลุ่มการบริหาร / กลุ่มสาระการเรียนรู้ / งาน ปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่โรงเรียนมอบหมายอย่างเป็นทางการ (อาจจะปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนได้จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้แล้ว พร้อมกับเก็บข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติงานเป็นปกติ แยกเป็นมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่ได้วิเคราะห์ไว้ในขั้นตอนที่ 2 โดยเก็บข้อมูล

เป็นระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมเก็บหลักฐานการประเมินไว้สำหรับการตรวจสอบ

4. แต่ละกลุ่มการบริหาร/ กลุ่มสาระการเรียนรู้/ งาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานในฝ่าย/หมวด/งานเดียวกันมาสรุปเป็นคุณภาพการพัฒนาโรงเรียน โดยนำข้อมูลของผลการปฏิบัติงานที่เป็นตัวบ่งชี้เดียวกันจากผู้ปฏิบัติงาน มาสรุปให้เป็นผลสุดท้ายสำหรับตัวบ่งชี้ นั้น ๆ โดยสรุปจาก ความถึงของระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้ นั้น ถ้าความถึงของระดับคุณภาพใดมีมากที่สุดให้สรุปว่าคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ นั้น เป็นไปตามระดับคุณภาพที่มีความถึงมากที่สุด บางตัวบ่งชี้ อาจจะต้องสรุปรวมจากหลายหมวดเพื่อตอบตัวบ่งชี้ ซึ่งแล้วแต่ดุลพินิจของโรงเรียน

5. สรุปคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้

6. แก้ไขข้อบกพร่องของผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน (มาตรฐานและตัวบ่งชี้ ที่ยังมีคุณภาพไม่เป็นที่น่าพอใจ)

7. สรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

วิธีที่ 2 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือวัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา วิธีนี้โรงเรียนต้องสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษา ของโรงเรียนทุกตัวบ่งชี้ แล้วนำมาประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในระยะเวลาที่ต้องการทราบผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน วิธีนี้ โรงเรียนอาจจะต้องทำงานมาก คือ ต้องสร้างเครื่องมือประเมินทุกตัวบ่งชี้ แล้วทำการประเมินคุณภาพทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งต้องใช้เวลา และต้องจัดการเกี่ยวกับเครื่องมือประเมินให้เป็นระบบ เช่นเครื่องมือประเมินที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของนักเรียน ต้องนำมาเข้ากลุ่มรวมกันไว้หมด แล้วนำมาประเมินนักเรียน เมื่อได้ผลการประเมินแล้ว ต้องนำคำตอบของนักเรียนมาแยกออกตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ เพื่อการสรุปรายงาน เป็นต้นกระบวนการดำเนินงาน อาจจะเป็นดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ทุกมาตรฐาน

3. แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ประกอบด้วยบุคลากรจากทุกฝ่ายของโรงเรียนพร้อมทั้งมอบหมายให้ทำการตรวจประเมินข้ามฝ่ายกัน เพื่อจะได้พบข้อบกพร่องของการทำงานง่ายขึ้น ซึ่งจะ ได้ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องนั้นต่อไป

4. อบรม/ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตรวจประเมินภายใน และ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนการสรุปผลการประเมิน

5. โรงเรียนวางแผนกำหนดระยะเวลาในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาตลอดปี

6. กรรมการตรวจประเมินวางแผนกำหนดระยะเวลาในการทำการตรวจประเมินคุณภาพภายใน แต่ละครั้ง แล้วแจ้งให้ผู้รับการตรวจประเมินทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์

7. คณะกรรมการตรวจประเมินเตรียมเอกสาร และเครื่องมือประเมินหลาย ๆ ตัวบ่งชี้เข้าด้วยกัน สำหรับการถามบุคลากรแต่ละประเภท เช่น ควรตรวจสอบเครื่องมือประเมินที่ใช้กับนักเรียนทั้งหมด แล้วออกแบบว่าจะจัดทำกี่ฉบับ จะจัดพิมพ์อย่างไร จะดำเนินการอย่างไร เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม/ผู้รับการประเมิน ซึ่งถ้าทำการสอบถามบ่อย หรือ สอบถามทุกวัน จะทำให้เกิดความรำคาญและความเบื่อหน่ายของผู้ตอบ อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

8. ดำเนินการตรวจประเมิน โดยใช้เครื่องมือประเมินที่สร้างขึ้นและเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงที่พบตามเครื่องมือประเมิน

9. สรุปผลการตรวจประเมิน

10. เขียนรายงานผลการประเมินตนเอง

11. ส่งรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ตามความเหมาะสม การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจดำเนินการได้ดังนี้ กำหนดกรอบการตรวจประเมินคุณภาพภายใน โรงเรียน เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวางแผนกำหนดสิ่งต่อไปนี ด้านที่จะประเมิน (ผลผลิต/กระบวนการ/ปัจจัย) มาตรฐานที่จะประเมิน ตัวบ่งชี้ที่จะประเมิน แหล่งข้อมูล/แหล่งที่สามารถให้ข้อมูลได้ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล เกณฑ์ระดับคุณภาพของผลการประเมิน

ลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายในเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งจึงมีผู้ที่กล่าวถึงลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพภายใน คือ เมอร์กาทรอยด์ และ มอร์แกน (Murgatroyd & Morgan .1994 : 2) ได้จำแนกลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ 5 ประการ

1. มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
2. มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
3. มาตรฐานต้องสามารถประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย
4. มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร
5. การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวน (Audit and Review) การทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นการสร้างเชื่อมั่นซึ่งเป็นแกนหลักของการประกันคุณภาพประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการอันได้แก่

1. การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นของการออกแบบการกำกับดูแล ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุง แก้ไขในทุกขั้นตอนของการผลิตซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับเมื่อปัญหาสำคัญในขั้นผลผลิต ได้เกิดขึ้นแล้ว

2. การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยอันได้แก่รูปแบบ กรรมวิธี และ เทคนิควิธี ที่เป็นนวัตกรรมที่มีหลักฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือรองรับไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอน ต่างๆในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ทั้งระบบจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างน่าไว้วางใจ และจะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในวงจำกัดที่น้อยที่สุด การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำการสร้างเชื่อมั่นจะเริ่มต้นตั้งแต่ การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยการนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ มาใช้ในกระบวนการ สร้างวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับสังคม ไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและ แนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับกาลสมัยและทันเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงใน สังคมโลก และสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ต่อไป

การประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการที่สำคัญ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเป้าหมายและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาซึ่งหลักปฏิบัติทั่วไปมาตรฐานจะกำหนดโดยองค์กรคณะบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้มีประสบการณ์

2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการจัดการศึกษาว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กำหนดขึ้นมากน้อยเพียงไร และมีขั้นตอนการดำเนินการที่จะทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ว่าการจัดการศึกษาจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา ทั้งนี้ การตรวจสอบและประเมินคุณภาพนี้จะกระทำอย่างเป็นระบบ โดยมีกฎเกณฑ์และแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน มีการนำผลการประเมินในทุกขั้นตอนมาใช้ในการวางแผน ออกแบบ และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการ ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

ตาราง 2.1 ความแตกต่างระหว่างการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน	การประกันคุณภาพภายนอก
ผู้รับผิดชอบ : โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	ผู้รับผิดชอบ : สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สพศ.)
กระบวนการ	กระบวนการ
การควบคุมคุณภาพ	การตรวจสอบคุณภาพ
การตรวจสอบคุณภาพ	การประเมินคุณภาพ
ประเมินคุณภาพ	การให้การรับรอง

จากตาราง 2.1 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการประเมินภายในและการประเมินภายนอก ที่ผู้รับผิดชอบของการประเมินภายในคือ โรงเรียน และ ผู้รับผิดชอบการประเมินคือ สำนักงานรับรองมาตรฐาน และ ประเมินคุณภาพการศึกษา และกระบวนการก็มีความแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้จากการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นสร้างความมั่นใจให้กับสถานศึกษาว่ามีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาสังคมได้

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2554 : 1) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาดังต่อไปนี้ ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกันและความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดครูได้ทำงานอย่างมืออาชีพ มีการทำงานที่เป็นระบบ โปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ และเน้นคุณภาพ ได้พัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่องทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำและความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างเป็นระบบและมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและนิยมนิยมชมชอบของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคมกรมการสถานศึกษาได้ทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ และมีส่วนพัฒนาสถานศึกษาและคุณภาพทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและชุมชนร่วมกับผู้บริหารและครู สมควรที่ได้รับความไว้วางใจให้มาเป็นกรรมการสถานศึกษาหน่วยงานที่กำกับดูแล ได้สถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระในการกำกับ ดูแลสถานศึกษา และก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษาชุมชนและสังคมประเทศชาติ ได้เยาวชนและคนที่ดี มีคุณภาพ และศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคมประเทศชาติต่อไป ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจจากการให้บริการของหน่วยงาน ในระดับสถานศึกษาการประกันคุณภาพจะครอบคลุมถึงการสร้างความมั่นใจโดยการใช้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้และการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ในขั้นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การติดตาม ตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงาน และนำเสนอข้อมูล การประเมินสำหรับ การตัดสินใจในระดับต่างๆ และ สำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานการประกันคุณภาพการศึกษาครอบคลุมถึงมวลกิจกรรมและภารกิจทางวิชาการและทางการบริหารการจัดการที่มี การวางแผนล่วงหน้า และมีการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่าผู้เรียน จะมีความรู้ ความสามารถ และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีคุณประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งประโยชน์ต่อผู้ให้บริการและต่อผู้รับบริการเอง ประโยชน์ดังกล่าวจะสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อการจัดการศึกษา สร้างความมั่นใจต่อโรงเรียน ครู ชุมชน และที่สำคัญสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาแห่งนั้น

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 : 24-30)

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางาน อาชีพ และคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย
2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น และประชาชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งของครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก
3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม
4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง คุณธรรมและมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องสอดคล้องกับสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ

- 1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- 1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
- 1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- 1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
- 1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬา/นันทนาการ ตามจินตนาการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

- 2.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
- 2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทวดต่อผู้มีพระคุณ
- 2.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- 2.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- 3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ รอบตัว
- 3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
- 3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน
- 3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

- 4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสาร โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง

- 4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
- 4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ
- 4.4 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

- 5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

- 6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ
- 6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง
- 6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

- 7.1 ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 7.2 ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- 7.3 ครูออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา
- 7.4 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
- 7.5 ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- 7.6 ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค
- 7.7 ครูมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการสอน

7.8 ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดีของสถานศึกษา

7.9 ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลา เต็มความสามารถ

มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

8.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

8.2 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการประเมินหรือผลการวิจัย เป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ

8.3 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

8.4 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจายอำนาจ

8.5 นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารการจัดการศึกษา

8.6 ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา

มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชนปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

9.1 คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด

9.2 คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตาม ดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

9.3 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

10.1 หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น

10.2 จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ

10.3 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

10.4 สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

10.5 นิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

10.6 จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงผู้เรียนทุกคน
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน
พัฒนาเต็มศักยภาพ

11.1 ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาดและปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้การได้ดี สภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

11.2 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

11.3 จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดใน
กฎกระทรวง

12.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.2 จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนา
คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา
คุณภาพสถานศึกษา

12.4 ติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของ
สถานศึกษา

12.5 นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

12.6 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่ง
การเรียนรู้

13.1 มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่ง
เรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากรของ
สถานศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

13.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา
กับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

14.1 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

14.2 ผลการดำเนินงานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนา และส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

15.1 จัดโครงการ กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบาย จุดเน้น ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

15.2 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและพัฒนาดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา

จากมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หากเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษามีความประสงค์ที่จะเพิ่มเติมให้ครอบคลุมกับบริบทและเอกลักษณ์ของตนก็สามารถทำได้ โดยในส่วนของเขตพื้นที่การศึกษาหากจะออกเป็นประกาศ ก็ให้ออกเป็นประกาศเฉพาะส่วนที่เขตพื้นที่การศึกษาเพิ่มเติมเท่านั้น ส่วนสถานศึกษาก็ดำเนินการในทำนองเดียวกันโดยประชาสัมพันธ์ให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบ หรืออาจเพิ่มเติมเฉพาะตัวบ่งชี้ภายใต้มาตรฐานที่มีอยู่แล้วก็ได้ มาตรฐานการศึกษาจึงเป็นกรอบในการดำเนินการจัดการศึกษา ให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้มีความรู้ ความสามารถ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์กร หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้ง การจัดองค์กร แม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์กรถูกต้อง หรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก

อนันต์ พันนึก และคณะ (2554 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กร ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิด

ประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และ คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

ความหมายผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางในการเป็นบริหารงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เปรียบเสมือนหางเสือของเรือในการนำเรือไปสู่เป้าหมาย เป็นกำลังสำคัญในการจัดการศึกษา จึงมีผู้ให้ความหมายของการผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ธงชัย สันติวงศ์ (2543 : 22) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขต พื้นที่ การศึกษานี้ และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชน

รุ่ง แก้วแดง (2544 : 15) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษา งานวิจัยหลายชิ้นได้ ระบุตรงกันว่า ผู้บริหารที่ให้ความเอาใจใส่ต่องานวิชาการ ทุ่มเทให้กับงานพัฒนาการเรียนการสอน มีคุณธรรม และมีภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี บุคลากร ได้รับการพัฒนาและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน

ต้องจิตร์ โสมะภีร์ (2546 : 19) ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่าผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่วางแผนควบคุม ติดตามผลและประเมินผล ให้ขวัญและกำลังใจครูตลอดจนรักษายอดคงกร ให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง สามารถพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้าสูงยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ผู้ที่ทำหน้าที่รักษาคุณภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของครู คือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็น ผู้บังคับบัญชาเบื้องต้น

ผู้บริหารสถานศึกษา จึงหมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี บุคลากรได้รับการพัฒนาและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน

ความหมายการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาที่จะทำหน้าที่ในการบริหารงานของ โรงเรียนหรือหน่วยงานของตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงาน จึงมีผู้ให้ ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2540 : 7) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ทั้งในด้าน

บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมพร้อมที่จะสนอง
ประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2541 : 38) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้อิทธิพล
ต่อคนกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้คน
กลุ่มที่สองซึ่งได้แก่ ครู ในฐานะตัวแทนดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จ

สมนึก นนทิจันทร์ (2543 : 17) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลหลาย
คนร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ เป็นพลเมืองดี
ของสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

รุ่ง แก้วแดง (2544 : 44) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดการเพื่อให้ผู้เรียน
ได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมากที่สุด

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การกระทำร่วมมือกัน
ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดำเนินการจัดกิจกรรมทางการศึกษา โดยใช้กระบวนการ
บริหาร เพื่อพัฒนาเยาวชน ประชาชน และสมาชิกของสังคมให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ และ
เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 39 ใน
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยัง
คณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหาร
งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 :
82 – 84)

ด้านวิชาการ การบริหารงานด้านวิชาการถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้อง
ตระหนักถึงเพราะหัวใจสำคัญของงานนี้ คือ ผู้เรียน

1. มีความรู้และเป็นผู้นำด้านวิชาการ
2. มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน
3. สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่
4. มีวิสัยทัศน์
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
7. รอบรู้ทางการศึกษา
8. ความรับผิดชอบ

9. แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
10. รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
11. ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
12. คำนึงถึงมาตรฐานวิชาการ

การบริหารงบประมาณ งานด้านงบประมาณและการเงินเป็นงานที่ต้องใช้ความระมัดระวังและรอบคอบในการดำเนินงานเพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัยและกฎหมายต่าง ๆ เพราะฉะนั้นผู้บริหารต้องมีความรอบรู้เป็นอย่างมาก

1. เข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจกรรมในหน่วยงาน
2. มีความรู้ระบบงบประมาณ
3. เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน
4. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
5. มีความละเอียดรอบคอบ
6. มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
7. หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ
8. รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ

การบริหารงานบุคคล งานด้านบุคคลเป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะในการบริหารเพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครู ซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาโดยตรง

1. มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล
2. เป็นแบบอย่างที่ดี
3. มีมนุษยสัมพันธ์
4. มีอารมณ์ขัน
5. เป็นนักประชาธิปไตย
6. ประนีประนอม
7. อดทน อดกลั้น
8. เป็นนักพูดที่ดี
9. มีความสามารถในการประสานงาน
10. มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน
11. กล้าตัดสินใจ
12. มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร

การบริหารทั่วไป การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะการวางแผน และการบริหารงานที่ดี เพราะจะทำให้งานนั้นเกิดประสิทธิภาพ

1. เป็นนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่ดี
2. เป็นผู้ที่ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี
3. มีความรู้ และบริหาร โดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย
4. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
5. รู้จักมอบอำนาจและความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม
6. มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ
7. มีความรับผิดชอบงานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค
8. กำกับ ติดตาม และประเมินผล

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พอสรุป ได้ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครู และนักเรียน
 2. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 3. เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อ
 4. เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ
 5. เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน
 6. เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม อย่างแข็งขัน
 7. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษา และเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์
 8. เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือทำและรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ
 9. เป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
 10. เป็นผู้นำในการจัดหางบประมาณ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ในการปฏิรูปการศึกษานั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงการกำหนดบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้ขับเคลื่อน กำกับ ติดตามให้การปฏิรูปการศึกษาสัมฤทธิ์ผล อาจสรุปบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมว่า ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาต้องมีคุณสมบัติการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

บทบาทของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม การจัดการศึกษาในโรงเรียนจึงต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องเป็นผู้ชำนาญทางการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วยผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ รวมทั้งการเรียกชื่ออย่างอื่นแล้วแต่สถานศึกษา บทบาทสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 12-13) ได้กำหนดไว้ 17 บทบาทคือ

1. บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทาง (Direction Setter) หมายถึง การเป็นผู้กำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา
2. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) หมายถึง การเป็นผู้นำในงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นผู้มีอิทธิพลและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามได้
3. บทบาทเป็นนักวางแผน (Planner) เป็นผู้วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวร่วมกับคณะกรรมการของโรงเรียน
4. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) เป็นผู้ตัดสินใจในการบริหารงานในโรงเรียน
5. บทบาทเป็นนักจัดองค์การ (Organizer) เป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียน
6. บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจูงใจในการเปลี่ยนแปลง
7. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียน
8. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) เป็นผู้ที่บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อและประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
9. บทบาทเป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict Manager) เป็นผู้คอยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มภายในโรงเรียน
10. บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problem Manager) เป็นผู้นำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน
11. บทบาทเป็นผู้จัดระบบงาน (System Manager) เป็นผู้นำในการจัดระบบงานและการพัฒนาโรงเรียน
12. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instruction Manager) เป็นผู้นำทางด้าน

วิชาการ การจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรในโรงเรียน

13. บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล (Personnel Manager) เป็นผู้สรรหา คัดเลือก รักษาและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน

14. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource Manager) เป็นผู้บริหารทรัพยากรทั้งทรัพย์สินสิ่งของและบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูง

15. บทบาทเป็นผู้ประเมินผล (Appraiser) เป็นผู้ประเมินผลการทำงานและโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา

16. บทบาทเป็นประธานในพิธี (Ceremonial Head) เป็นผู้นำทางด้านการจัดงานและพิธีการต่าง ๆ ของหน่วยงาน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

17. บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relater) เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก การประชาสัมพันธ์ การติดตามประสานงานรวมทั้งการให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานอื่น ๆ

ในเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 5-6) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไว้เช่นเดียวกัน โดยกำหนดไว้ 10 บทบาทย่อยซึ่งรวมกลุ่มกันได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล (Interpersonal Roles) เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากอำนาจและสถานะตำแหน่งแบบทางการ เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็น “ ศูนย์รวมประสาท ” (Nerve center) ขององค์การ ประกอบด้วย

1.1 บทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ (Symbolic or Forehead) ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ประเพณี หรือวิธีการขององค์การ เช่น บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการมอบวุฒิบัตรการศึกษาแก่ผู้จบการศึกษา เป็นต้น

1.2 บทบาทเป็นผู้นำองค์การ (Leader) มุ่งการอำนวยความสะดวก การจูงใจการติดต่อสื่อสารและการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.3 บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ (Liaison) หรือกลุ่มบุคคลภายนอกองค์การเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อองค์การ

2. กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ (Informational Roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารทั้งในฐานะผู้รับและผู้ส่ง ประกอบด้วย

2.1 บทบาทเป็นผู้กำกับติดตาม (Monitor) ให้ได้ข้อมูลข่าวสารทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ

2.2 บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (Dissemination) ที่ได้รับจากภายในและภายนอก ให้แก่บุคลากรในองค์กร

2.3 บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ (Spokesperson) ข้อมูลข่าวสารขององค์กรต่อบุคคล ภายนอก องค์กร

3. กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ (Decisional Roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็น“นักตัดสินใจ” (Decision Maker) อันสืบเนื่องจากบทบาทของกลุ่มแรก ประกอบด้วย

3.1 บทบาทเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) มุ่งการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กรอยู่เสมอ

3.2 บทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวน (Disturbance Handle) โดยแก้ปัญหาเมื่อองค์กรเผชิญสิ่งรบกวนที่ไม่คาดหวังอย่างฉับไวแต่ได้ผล

3.3 บทบาทเป็นผู้จัดการทรัพยากร (Allocator) ให้แก่ส่วนต่าง ๆ ในองค์กร

3.4 บทบาทในการเจรจาต่อรอง (Negotiator) กับบุคคลอื่นหรือองค์กรอื่นเพื่อให้ได้สิ่งที่ประ โยชน์ต่อองค์กร

จากที่กล่าวมา ดังนั้นบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนคือ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โดยใช้อำนาจและตำแหน่งทางการ เพื่อแสดงบทบาทเชิงสัมพันธ์กับบุคคล บทบาทเชิงสารสนเทศและ บทบาทเชิงตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารงานเกิดผลงานและผลผลิตที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของ โรงเรียน

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2542 : 17) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาท ของผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

1. มีภาวะความเป็นผู้นำที่จะมุ่งมั่นสร้างและพัฒนากิจการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
2. มีการกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ชัดเจน
3. มีการกำหนดขั้นตอนการทำงานและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ
4. สร้างความร่วมมือในองค์กรและประสานงานกับทุกส่วน ทุกฝ่ายเพื่อสร้างความ เข้มแข็งให้องค์กร
5. มีการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงาน
6. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการประเมินผลตามสภาพจริง

8. สนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อะนึ่งและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อ

9. สนับสนุนการแนะแนว การวิจัยในชั้นเรียน

10. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

11. ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีบทบาทและร่วมมือในการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

12. มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รับความรู้ความเคลื่อ่นไหวทางด้านการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนตลอดเวลา

13. ระดมสรรพกำลังจากชุมชนเพื่อศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษา

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งนักบริหารงานที่ดี เป็นผู้วางแผน และผู้กำกับติดตามและตรวจสอบ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการทำงาน สิ่งสำคัญที่สุดคือการวางแผนการทำงานและสิ่งที่จะทำ ให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพคือ การกำกับ ติดตาม และตรวจสอบ นั่นจึงเป็นที่มาที่ให้ผู้บริหารมีบทบาทในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เจริญยิ่งขึ้นไป

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน เป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่า บุคลากรในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียน และสาธารณชนมั่นใจ ในคุณภาพของนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนต้องจัด ให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน และให้ถือว่าเป็น ส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อนำ ไปสู่ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวถึงที่ยังเป็นผล ให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ที่จะต้องบริหารแบบมีส่วนร่วม มี ลักษณะของผู้นำแบบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญ ให้เกียรติและเคารพ ในศักดิ์ศรีของ ผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิด โอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีส่วนร่วม มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถ กระตุน และจงใจให้เกิดความรักและความผูกพันใน โรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลง บทบาทของตนเองโดยการใช้ หลักการบริหารคุณภาพที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ โรงเรียนสร้างทีมงาน ซึ่งมี ความสำคัญต่อการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

(สมปอง จันทอง . 2554 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 . 18) ได้กล่าวถึงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา รวมถึงบุคลากรขององค์กรอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรเข้าใจบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

1. บุคลากรภายในสถานศึกษา

1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1.1 วิเคราะห์ ศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของชาติ กระทรวง กรม จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และสภาพความต้องการของท้องถิ่นชุมชน สภาพการจัดการศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบ นำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของสถานศึกษา ร่วมกับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.1.2 ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษากับครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งการจัดระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1.1.3 แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางความร่วมมือของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1.4 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากร เพื่อใช้ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

1.1.5 ร่วมประชุมปฏิบัติการและร่วมระดมพลังสมองในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

1.1.6 สนับสนุน อำนวยความสะดวก รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

1.1.7 ตรวจสอบ กำกับ ติดตาม กระบวนการจัดทำแผนรวมทั้งจัดให้มีการประเมินคุณภาพของแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

1.1.8 จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีนำเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) ต่อไป

1.2 รองผู้อำนวยการ โรงเรียน / หัวหน้ากลุ่ม / หัวหน้างาน / หัวหน้ากลุ่มสาระ / ครู มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.2.1 สรุปรายข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน ผลงานดีเด่นของผู้เรียน ศักยภาพของครู สภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพการศึกษา ความต้องการของผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน

1.2.2 ร่วมประชุมหารือ สัมมนา วิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของสถานศึกษา ร่วมกับบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดเป้าหมาย/ความสำเร็จสู่การพัฒนางานในหน้าที่รับผิดชอบ

1.2.3 ดำเนินกิจกรรม / โครงการ สรุปรวบรวมรายงานและประเมินผลกิจกรรม/โครงการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

2. บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1.1 ให้ข้อมูลและร่วมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ปกครอง ท้องถิ่น ชุมชน ความต้องการของชุมชน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา วิทยากรท้องถิ่น การสนับสนุนจากชุมชน คุณภาพผู้เรียน และการศึกษาต่อ

2.1.2 ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของสถานศึกษา

2.1.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ตลอดจนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 กำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

2.2 ผู้ปกครอง ผู้เรียน มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.2.1 ให้ข้อมูลและร่วมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นชุมชน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาและวิทยากรในท้องถิ่น นโยบายและ

ทิศทางการพัฒนาชุมชน การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากชุมชน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการศึกษาต่อ

2.2.2 ร่วมจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี

2.2.3 ให้การสนับสนุนการใช้งบประมาณและทรัพยากรเพื่อใช้ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ระยะ 3 – 5 ปี) และแผนปฏิบัติการประจำปี

2.2.4 ร่วมกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องตามแผนปฏิบัติการประจำปี

2.2.5 ร่วมนำเสนอและสะท้อนผลจากการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสู่กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 44 – 45) ได้กล่าวถึงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งร่วมกัน โดยมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไปดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานต้นสังกัด

การจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดีของสังคมเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเป็นการจัดการที่มีคุณภาพ และเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงและพัฒนาศักยภาพในตนเองได้อย่างเต็มที่ เช่น รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักฟังตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของไทย โดยทำการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการพัฒนาซึ่งจะต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และมีการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมุ่งหวังให้เด็กที่จบการศึกษาจากสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถร่วมมือและแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างสมศักดิ์ศรี สาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 และ 48 ระบุไว้ว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง” ดังนั้นที่ผ่านมาหน่วยงานหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน

ต้นสังกัดและหน่วยงานที่กำกับดูแลในพื้นที่หลายแห่ง ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำเอกสารพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา แนวทางและขั้นตอนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอีกทั้ง โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นต้น บุคลากรที่มีส่วนอย่างมากในการผลักดันและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารของหน่วยงานระดับพื้นที่ที่รับผิดชอบด้านวิชาการ และบุคลากรในระดับพื้นที่ที่รับผิดชอบด้านการบริการ เป็นต้น โดยแต่ละบุคคลมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้

ผู้บริหารระดับหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งนอกจากจะดูแลสถานศึกษาแล้วยังต้องกำหนดนโยบายช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน และตรวจสอบติดตามให้สถานศึกษาได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพสถานศึกษาอีกด้วย โดยบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารระดับหน่วยงานต้นสังกัดสรุปได้ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาวะผู้นำในด้านการบริหารและทางวิชาการ เพื่อที่จะต้องการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

1.2 สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรทุกฝ่ายในหน่วยงาน

1.3 ประกาศนโยบาย / ทิศทาง และเป้าหมายในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของระดับหน่วยงานต้นสังกัดและระดับสถานศึกษา

1.4 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสำนักงาน

1.5 กำหนดมาตรการในการสนับสนุน และช่วยเหลือในการผลักดันในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สามารถดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะมาตรการทางด้านงบประมาณและบุคลากร

1.6 คอยกำกับ หรือติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัด ทั้งในส่วนของการเตรียมการ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและการประเมินภายนอก

1.7 ชมเชยให้กำลังใจแก่สถานศึกษาทุกแห่งที่ได้ร่วมกันพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ดังนั้นบทบาทผู้บริหารในระดับหน่วยงานต้นสังกัดเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ชี้ทางในการที่จะพัฒนาสถานศึกษาในสังกัด ให้ดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

บุคลากรของหน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบด้านวิชาการ เป็นผู้ที่มีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นบุคลากรที่จะต้องนำนโยบายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษามาสู่การปฏิบัติในทุกระดับของหน่วยงาน โดยมีบทบาทและหน้าที่พอสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

2. สร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดแก่บุคลากรทุกฝ่ายในหน่วยงาน

3. ร่วมกำหนดนโยบาย/ทิศทาง เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของระดับหน่วยงานต้นสังกัดและระดับสถานศึกษา ซึ่งในการกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น หน่วยงานต้นสังกัดจะต้องประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อให้ระบบการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด โดยมีวิธีการหลากหลายในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชี้แจง การพาไปศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย เป็นต้น

5. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดเป้าหมาย / วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การวางแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การพัฒนาสถานศึกษาตามแผน การประเมินตนเอง การเขียนรายงานประเมินตนเอง การนำผลการประเมินไปใช้ การเตรียมตัวรับการประเมินของสถานศึกษา รวมทั้งการประเมินภายนอก นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้งในด้านการบริหาร และทางด้านวิชาการให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาอีกด้วย

6. พัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานและสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้ได้สะดวก

7. สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยดำเนินการในลักษณะของการนิเทศแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวกกับหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. จัดแผนติดตาม กำกับนิเทศ และประเมินผลการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นการกลั่นกรองก่อน ที่จะเข้ารับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

9. คอยให้ความช่วยเหลือให้แก่สถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ภายหลังจากการที่สถานศึกษาเข้ารับการประเมินจากองค์กรภายนอกแล้ว

จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในหน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการนั้นจะมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในทุกขั้นตอน บุคลากรของหน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบด้านการบริการ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานนโยบายและแผนงาน งบประมาณและการเงิน งานข้อมูลสารสนเทศ และงานบุคลากรทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ โดยบุคลากรในส่วนนี้จะมีบทบาทสำคัญในด้านการวางแผนการพัฒนาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด อำเภอ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในส่วนนี้ พอสรุปได้ดังนี้

สนับสนุน และส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนา การจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรในสังกัด การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในสังกัด และการนำแผนงานนโยบายในระดับชาติลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

กำกับ ติดตาม และช่วยเหลือสถานศึกษา ในส่วนของการใช้งบประมาณการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา (ในภาพรวม) สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของสถานศึกษาและอัตรากำลังของบุคลากรในสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรในหน่วยงานต้นสังกัดและพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรทางด้านวิชาการนั้น มีบทบาทอย่างมากในทุกขั้นตอนของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา
กรรมการสถานศึกษานั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายและ
วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ส่งเสริม ร่วมตัดสินใจวินิจฉัย ให้ความเห็นชอบในการดำเนินการของ
สถานศึกษาเป็นแกนนำประสานความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่น เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
สถานศึกษากับชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในด้านทรัพยากร
ต่าง ๆ ตลอดจน การกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการ
ดำเนินกิจกรรมตามแผนการประเมินตนเองของสถานศึกษา การพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษา
นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนที่
กรรมการสถานศึกษา มีส่วนเกี่ยวข้องให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง
ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย / วิสัยทัศน์ของ
สถานศึกษาว่าอยากให้บุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาแล้วจะมีคุณลักษณะอย่างไร และคอย
ประสานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในส่วนของนักเรียน
อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนิน
กิจกรรมตามแผนการประเมินตนเองของสถานศึกษา การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียน
การสอนและคุณภาพของนักเรียนในสถานศึกษา

4. บทบาทหน้าที่ของชุมชน
ชุมชนนั้นมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย / วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผนการพัฒนา
คุณภาพการศึกษา การจัดเตรียมการเรียนการสอนของสถานศึกษาโดยเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ใน
ชุมชน รวมทั้งรับทราบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และปรับปรุงพัฒนาของ
สถานศึกษา ซึ่งการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาเพราะจะทำให้ชุมชน
เกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา และมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของตนเอง พร้อมกันนั้น
สถานศึกษาก็ได้รับความช่วยเหลือ ทั้งร่างกายและทุนทรัพย์จากคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิด
ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอีกด้วย

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544 : 86) ได้กล่าวไว้ในเรื่องของการบริหาร โดยใช้โรงเรียน
เป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

เพื่อให้โรงเรียนได้รับการประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารโดยใช้โรงเรียน
เป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

เพื่อให้โรงเรียนได้รับการประกันคุณภาพการศึกษา การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่โรงเรียนจะต้องแสดงให้เห็นประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐานพลังความร่วมมือของชุมชนและสังคม

นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาที่ช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ และมีมาตรฐาน มีลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาของ โรงเรียนที่เกิดจากชุมชน สังคม และผู้ที่จะต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ (Participation & Collaboration) การจัดการธรรมเนียมโรงเรียน การประเมินคุณภาพสถานศึกษา

จากบทบาทของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในระดับสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า ผู้บริหารและคณะครูนั้นมีภารกิจอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชน โดยเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และมีอิทธิพลในการหล่อหลอมให้เด็กเป็นคนดี มีความสามารถ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีความตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยอาศัยการทำงานเป็นทีม และการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 113-119) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในระดับสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนอำนวยความสะดวกให้คำปรึกษา และดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยบทบาทของผู้บริหารนั้นจะต้องเป็นผู้นำในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ช่วง ของการดำเนินงานดังนี้

ช่วงที่ 1 การเตรียมการ ในช่วงของการเตรียมการนี้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนให้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี โดยพอสรุปบทบาทของผู้บริหารได้ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้า และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาตนเองเกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้งในด้านการบริหารและทางวิชาการเพื่อให้ตนเองสามารถทำหน้าที่ผู้นำในการพัฒนาอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษา โดยมีวิธีการหลากหลายในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชี้แจง การพาไปศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย เป็นต้น

3) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การพัฒนาสถานศึกษาตามแผนการประเมินตนเอง การเขียนรายงานประเมินตนเอง การนำผลการประเมินไปใช้ การเตรียมรับการประเมินภายนอกของสถานศึกษา

4) แต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่บุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษากระทำการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการนี้มีหน้าที่คอยประสานงานกำกับ ดูแลติดตาม ช่วยเหลือ และสนับสนุนในการพัฒนาสามารถดำเนินการไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง นอกเหนือจากแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการแล้ว

5) ผู้บริหารจะต้องเตรียมการวางแผนและการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกอีกด้วย

ช่วงที่ 2 การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในขั้นการดำเนินการของสถานศึกษาส่วนใหญ่จะนำวงจรบริหาร PDCA มาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในฐานะเป็นแกนนำ ที่จะทำให้กระบวนการบริหารนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีบทบาทดังนี้

1. การวางแผน ผู้บริหารเป็นผู้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความต้องการและความหวังของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา และทำการศึกษามาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดรวมทั้งศึกษาศักยภาพของสถานศึกษาก่อนที่จะมาร่วมกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของสถานศึกษา แล้วจึงร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายและกำหนดภารกิจของสถานศึกษา แล้วจึงจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ฯลฯ และจัดทำ

แผนพัฒนาคุณภาพในระยะสั้น อันได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ลงนามและและรับรองแผนการดำเนินการที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

2. การปฏิบัติตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน ควบคุม กำกับดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและรับผิดชอบแผนงานและโครงการให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบางแผนงานหรือโครงการผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการเอง ถ้าเป็นแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับด้านบริหาร และด้านบุคลากร

3. การตรวจสอบและประเมินผล เมื่อบุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมตามแผนงานหรือโครงการ ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนไปแล้ว ให้ผู้บริหารเป็นผู้คอยตรวจสอบติดตามตลอดเวลาดังแต่เริ่มโครงการ ระหว่างโครงการ และสิ้นสุดโครงการ หรือให้ผู้แทนเป็นผู้คอยตรวจสอบการประเมินตนเองของบุคลากรที่คอยรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการ โดยผู้บริหารทำหน้าที่เป็นแกนนำสำคัญตั้งแต่การกำหนดบทบาทหน้าที่ และรับผิดชอบการกำหนดกรอบการประเมินตนเอง การสร้างเครื่องมือในการประเมิน การดำเนินการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานการประเมินตนเอง ทั้งนี้ผู้บริหารอาจจะต้องทำการแต่งตั้งคณะกรรมการในการเขียนรายงานประเมินตนเองด้วย

4. ปรับปรุงและพัฒนา หลังจากแต่ละ โครงการหรือกิจกรรม ได้ทำการประเมินตนเองและทราบผลการประเมินเองแล้ว คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละแผนหรือกิจกรรม ต้องนำผลการประเมิน ไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

ช่วงที่ 3 การประเมินภายนอก คณะครูและบุคลากรร่วมกันจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษารวมทั้งจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และหลังจากที่ผู้ประเมินภายนอกเข้ามาทำการประเมินภายนอกเป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ที่จะได้กับสถานศึกษา

2. คณะกรรมการสถานศึกษา

กรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย/วิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา ส่งเสริมร่วมตัดสินใจ วินิจฉัยให้ความเห็นชอบในการดำเนินการของสถานศึกษาเป็นแกนนำประสานความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่น เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินกิจกรรมตามแผนการประเมินตนเองของสถานศึกษา รวมทั้งตรวจสอบและรับทราบรายงานการประเมินตนเองของ

สถานศึกษาและการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาในส่วนที่กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกด้วย

3. ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาว่าอยากให้บุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาแล้วจะมีคุณลักษณะอย่างไร และคอยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนของตัวนักเรียนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินกิจกรรมตามแผนการประเมินตนเองของสถานศึกษา การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของนักเรียนในสถานศึกษา รวมทั้งรับทราบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุตรหลานของตนให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย

4. ชุมชน

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผนการพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในชุมชนรวมทั้งรับทราบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาซึ่งการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา เพราะจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา และมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของตนเอง พร้อมกันนั้นสถานศึกษาจะได้รับความช่วยเหลือทั้งแรงกายและทุนทรัพย์จากคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในสถานศึกษา นอกจากนี้บุคลากรในชุมชนยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ให้คณะผู้ประเมินภายนอก

จากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในระดับสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ ร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยอาศัยการทำงานเป็นทีม และการประสานความร่วมมือจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 50-51) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

ผู้บริหารมีบทบาทในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาแนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยผู้บริหารควรจะต้อง

เป็นแกนนำในการจัดทำแผน รวมทั้งการกำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนการนำผลจากการประเมินตนเองมาใช้ในการปรับปรุงสถานศึกษา และการรายงานให้สาธารณชนรับทราบ

ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีบทบาทร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในทุกชั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการทำงานที่มีการวางแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา และจุดมุ่งหมายหลักการ หรือมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรรมการสถานศึกษา เข้ามามีบทบาทในการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการประกันคุณภาพของผู้บริหารและครู ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน และให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งคอยติดตามผลการประเมินเองของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมิน ไปพัฒนาปรับปรุงผู้เรียนที่บ้าน

ชุมชน มีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมคิด / ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูล เพื่อการกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงสถานศึกษา

เขตพื้นที่และหน่วยงานที่กำกับดูแล มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และสนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งกำกับ ติดตามให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

สื่อมวลชน มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลในเชิงสร้างสรรค์ เช่น รายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายใน

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อมวลชน โดยที่ทุกฝ่ายจะต้องประสานในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

ผู้บริหารและคณะครูนั้นมีการกักอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลในการหล่อหลอมให้เด็กเป็นคนดีมีความสามารถและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขจึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ และร่วมกันคิด ร่วมกันทำ โดยอาศัยการทำงานเป็นทีม และการประสานความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง มีผู้ทำวิจัยไว้หลายลักษณะ จึงได้นำมาประกอบในการทำวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษามีดังนี้

นิมิตร อิศระกุล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน บทบาทด้านการส่งเสริมมากที่สุด ส่วนด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการให้คำปรึกษา ด้านการกำกับดูแล และด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านการรายงานคุณภาพประจำปี ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการทำแผนพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา และการผดุงระบบประกันคุณภาพ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุริยา ศิริสอน (2550 : 131-132) ได้ทำการวิจัย การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนมาตรฐานด้านผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก จำแนกตามประสบการณ์ ในการบริหารงาน ขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 1) ควรส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรัก

การทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 3) ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มาตรฐานด้านครู 1) ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ควรจัดองค์การบริหารอย่างเป็นระบบ 3) ควรมีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มาตรฐานด้านผู้บริหาร ควรบริหารการศึกษาแบบประชาธิปไตย 2) ควรส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และ 3) ควรมีการส่งเสริมให้มีการประเมินผลตามสภาพจริง

ชวินทร ศรีทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ตามการรับรู้ของบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริง ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในภาพรวม พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การผลุงระบบการประกันคุณภาพ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และการพัฒนามาตรฐานการศึกษา และการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 2) บทบาทของผู้บริหารที่คาดหวังในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การผลุงระบบประกันคุณภาพ การประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 3) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบทบาทที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้านซึ่งเป็นไปตามสมมติกับการวิจัย 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่คาดหวังในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ตามการรับรู้ของรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หรือครูวิชาการและครูผู้สอน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และ 5) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามการรับรู้ของรองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หรือครูวิชาการ และครูผู้สอน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดวงแก้ว โพธิ์อ่อน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายใน ตามการรับรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ภายใน ตามการรับรู้ของรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการและครูผู้สอนในภาพรวมพบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปน้อย คือ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การผ่องระบบการประกันคุณภาพ และการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา บทบาทที่คาดหวังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดระบบบริหารและ สารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การผ่องระบบประกันคุณภาพ การศึกษา และการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 2) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายใน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบทบาท ที่คาดหวังมากกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง 3) การรับรู้ของรองผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ภายใน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ตามการรับรู้ของรองผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ชั้นพื้นฐานในช่วงชั้นที่ 1-2, 1-3 และ 3-4 ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ฐานะ สายวาริรัตน์ (2553 : 120-122) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบ และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ การเตรียมการด้านการดำเนินการ และด้านการรายงาน การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน 2) การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบ และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็น

เกี่ยวกับปัญหาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกัน ทั้ง 3 ด้าน 3) ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหา การดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอนโดยรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาไม่แตกต่างกัน

สำราญ วิรุณพันธ์ (2553 : 119-112) ได้ทำการศึกษาทำการวิจัยเรื่องสภาพ และปัญหาการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บัณฑิตเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 โดยรวมมีการดำเนินงานประกัน คุณภาพ การศึกษาภายในอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการดำเนินงานสูงสุด คือ การผดุงระบบ ประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมาได้แก่ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการ จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2 ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ใน ระดับน้อย และเมื่อพิจารณาด้านที่เป็นปัญหา 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านตรวจสอบและทบทวน คุณภาพการศึกษา 3 และการเปรียบเทียบสภาพปัญหา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความ คิดเห็นของผู้ที่อยู่ใน โรงเรียนขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ผู้ที่อยู่ใน โรงเรียนขนาด เล็ก และผู้ที่อยู่ใน โรงเรียนขนาดกลาง

นุสรรา สุทธาบุญ (2554 : 126-135) ได้ทำการศึกษาทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนางาน ประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารและครู มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับน้อย 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการประกัน คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยรวม ด้านการเรียนการสอน และด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านผู้เรียนและด้านการพัฒนา ชุมชนแห่งการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบ ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาขนาด ต่างกันมีปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาโดยรวม ด้านการเรียนการสอน ด้านการ บริหารและการจัดการศึกษาและด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านผู้เรียนไม่แตกต่างกัน 4) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนว ทางการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับ มาก และมีข้อเสนอแนะคือ สถานศึกษาควรส่งเสริมจัดกิจกรรมเน้นการเรียนรู้คุณธรรมและ

จริยธรรม และความเป็นไทยอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนและควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน การอ่านคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมุ่งมั่นและ เต็มความสามารถตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้บริหารควรกระจายอำนาจในการบริหารงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผู้บริหารต้องมี วิสัยทัศน์และเป็นผู้นำทางวิชาการ และควรส่งเสริมให้ชุมชนคุณแลความประพฤติดของบุตรหลาน และสถานศึกษาควร ร่วมมือกับบ้าน ศาสนสถาน ในการจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

พงศ์ศักดิ์ แสงทอง (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของโรงเรียน ในเขตอำเภอ ประโคนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา ของโรงเรียนในเขตอำเภอประโคนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาลด ดังนี้ ด้านการเตรียมการประกันคุณภาพ ภายใน รองลงมา คือ ด้านการจัดทำรายงานประเมินตนเองและรายงานประจำปี ด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ด้านการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
- 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง พบว่าทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความ คิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ผู้บริหารมีความคิดเห็นสูงกว่าครู
- 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษาของ โรงเรียนในเขตอำเภอประ โคนชัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความ คิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05
- 4) แนวทางการดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตอำเภอประ โคนชัย สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ด้านการเตรียมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกแห่ง ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม สัมมนา ศึกษาเอกสาร วารสาร หนังสือเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนจะต้องจัดทำรายงาน การประเมินสถานศึกษาในทุกปีและนำเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง

ประเสริฐ คำน้อย (2555 : 101 – 117) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอพานจังหวัดเชียงราย กับการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 ด้าน โดยรวมมีระดับ

ปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 8 ด้าน คือ ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำรายงานประเมินตนเองประจำปีการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงเป็นด้านพบว่า มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า มีการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยส่วนมากพบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก กฎหมายบังคับให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาและมีการประเมินคุณภาพจากองค์กรภายนอกเพื่อรับรองคุณภาพแสดงให้เห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องประกันคุณภาพการศึกษาและมีการจัดทำมาตรฐานการศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจังในทุกหน่วยงาน จึงคาดหมายได้ว่าสถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของครูผู้ปกครองนักเรียนและผู้รับบริการอย่างพึงพอใจและมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และนำมาประกอบการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังต่อไปนี้

แอน (Ann.1996 : 171) ได้ศึกษาผลกระทบของการใช้ระบบบริหารคุณภาพต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนในเมือง โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการอ่านความเข้าใจวิชาคณิตศาสตร์ ระหว่างโรงเรียนในเมืองที่ใช้ระบบ TQM และโรงเรียนที่ไม่ใช่ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนในเมืองที่ใช้ระบบ TQM มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ดีกว่า โรงเรียนที่ไม่ใช่ TQM รวมทั้งคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนมีความชื่นชมพอใจพอใจกับระบบบริหารคุณภาพด้วย

อับราม (Abrams. 1996 : 86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพโรงเรียนของครูใหญ่พบว่า กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา

คุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มีการควบคุม กำกับ ติดตาม และการนิเทศการเรียนการสอน จะส่งผลถึงการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยตรง

สเน็ด (Sneed. 1996 : 184) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียน ในการปรับปรุงโรงเรียนที่น่าสนใจ โดยส่วนการศึกษาของนิวยอร์ก ได้ริเริ่มปรับปรุงโรงเรียน โดยสมัครใจใช้กระบวนการที่เรียกว่า การตรวจสอบคุณภาพ กระบวนการนี้ถูกกำหนดโดย โรงเรียนที่สนใจจะพัฒนาตนเอง และมีการกำหนดแนวทางการตรวจสอบตนเอง โดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์ ผู้สนับสนุนโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน กระบวนการ SQR การให้โรงเรียนได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว การศึกษาครั้งนี้เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพ ของ กระบวนการตรวจสอบคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนมีผลทำให้โรงเรียนได้ปรับปรุงตนเอง

คาร์ลลอน (Kallon .1997 : 2004 – A) ได้วิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการศึกษาแนวทางการตัดสินใจในการปรับปรุง การจัดการศึกษาใน เซียร์รา เลโอน ผลการวิจัยพบว่า การพยายามในการพัฒนาดำรงรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมีผล โดยรวมต่อการพัฒนาหลักสูตร โครงการที่เป็นนโยบายของรัฐ ที่กำหนดขึ้นใหม่ เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา

นิวไบ (Newby.1998 : 89) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (TQM) ในโรงเรียน ประถมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อที่จะรวบรวมข้อมูล ของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้ระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรและโรงเรียนที่ไม่ใช่ โดยสำรวจจากโรงเรียนที่ใช้ จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนที่ไม่ใช่จำนวน 4 โรงเรียน ผลการศึกษา พบว่าบุคลากรในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่แตกต่างกัน โรงเรียนที่ใช้ระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (TQM) จะบริหารงานตามความต้องการ ความพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน บุคลากรทุกฝ่ายมีความร่วมมือกัน จึงทำให้โรงเรียนมี ประสิทธิภาพ

บรูคส์ (Brooks .1999 : 155) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อเรื่อง การประกันคุณภาพและการวางแผน ปรับปรุงการศึกษาของนักเรียนที่ได้รับการศึกษาพิเศษในรัฐ รัฐอิลลินอยส์ โดยศึกษาจาก 96 โรงเรียนที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบภายนอก การศึกษานี้พบว่า โรงเรียน 18 โรงเรียน ได้รับการ ตรวจสอบภายนอก และล้มเหลวในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน โรงเรียน 61 โรงเรียน มีการจัดการศึกษาพิเศษโดยรายงานจากคณะทำงานภายนอกและนักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญและนักการศึกษา ทั่วไปมีความเชื่อว่า สามารถจะวางแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียนและตอบสนองโรงเรียนได้อย่างดี

บั๊ก (Bugg. 2000 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพและแผนพัฒนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกาผลการวิจัยพบว่า ก่อนที่จะมีการประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนพัฒนาโรงเรียน ไม่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนในชนบทสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากกระบวนการประกันคุณภาพให้เป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาโครงสร้างโรงเรียนอย่างมีรูปแบบแต่โรงเรียนในเมืองไม่สามารถจะประสบความสำเร็จตามขั้นตอนนี้ได้และผลกระทบทางบวกของการประกันคุณภาพคือเทคนิคการสอนที่ใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมดของโรงเรียนแม้ว่าการประกันคุณภาพมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือโรงเรียนที่จัดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาแต่มีข้อโต้แย้งว่า การจัดตั้งนี้อาจจะล้มเหลว ในโรงเรียนที่มีโครงสร้างที่มีปัญหา กรอบของการประกันคุณภาพมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือ โรงเรียนที่จะยึดเป็นแบบอย่างในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

ฮอยเทซ (Hoitash. 2002 : Abstract) ได้ศึกษาการพัฒนาและแผนการประกันคุณภาพเครื่องมือสำหรับองค์กรในการจัดการ โดยอาศัยการตัดสิทธิ์กลุ่มบุคคล พบว่า ทางเลือกในการเข้าถึงเพื่อตรวจสอบ และประมวลผลการพัฒนาแผนการประกันคุณภาพในองค์กร ในการจัดการซึ่งต้องอาศัยกลุ่มผู้ใหญ่สำหรับพัฒนาข้อเสียที่ใช้การประเมินที่เจาะจงโดยเฉพาะ ดังนี้

1. ประมวลผลการพัฒนาการประกันคุณภาพและแผนงานที่เน้นการมีส่วนร่วม

2. ผลลัพธ์ของการประกันคุณภาพตามแผนงานคุณภาพเพิ่มขึ้น

3. ขอบเขตเพื่อการประเมินโปรแกรมประมวลผล พบว่า วางแผนโปรแกรมตรงประเด็น และมีมาตรฐานการประเมินสำหรับการปฏิบัติงาน มีเครื่องมือ มีระเบียบแบบแผน และมีผลลัพธ์การประกันคุณภาพแน่นอน คือรายงานและผลประโยชน์ของการประเมิน โปรแกรมจัดให้เข้าถึงระเบียบคือ การตรวจสอบ ด้านความสัมพันธ์เพื่อมาตรฐานการประเมิน โปรแกรมพัฒนาโดยความร่วมมือของคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินการศึกษาในอนาคต ต้องได้รับการสนับสนุนในการเตรียมจากผู้ชำนาญ

จากผลการวิจัยในต่างประเทศ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มีการปรับปรุงและตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษานั้นมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง หอรั้งถิ่นชุมชน สังคมและประเทศชาติได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและอื่นๆ อีกมากมาย ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษาได้ประสบความสำเร็จตามที่ทุกฝ่ายได้คาดหวังไว้